

XVI. Újszegedi Bioépítészeti Napok

című kiállítás és konferencia

Bálint Sándor Művelődési Ház, Szeged, Temesvári Krt. 42.

2013. október 8 – 19.

A Magyar Bioépítészeti Egyesület és a Bálint Sándor Művelődési Ház szervezésében

2013. október 10. (csütörtök) 14.00 – 18.00-ig

szakmai előadások – vitafórum keretében a harmadik előadás:

Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Előadó:

KOMLÓS FERENC okl. gépészmérnök

a Magyar Napenergia Társaság (ISES Hungary)

Szoláris hőszivattyúk munkacsoportjának vezetője

Weblap: www.komlosferenc.info

E-mail: komlosf@pr.hu¹

Tartalom

- **A legegyszerűbb hőszivattyú vázlata és működése**
- **A hőszivattyúzás negatív attitűdei, tévhitek**
- **A hőszivattyúzás előnyei**
- **Napjaink kérdése: kazán vagy hőszivattyú?**
- **Multifunkciós geotermikus hőszivattyú kapcsolási rajza**
- **Megújuló energia használatával kapcsolatos számítások**
- **Energetikai szempont**
- **Példák műszaki-gazdasági tényadatok bemutatására**
- **Váltószelepes fűtés – hűtés vázlatrajzai**
- **Magyar Termék Nagydíjas® (2012) hőszivattyúcsalád**
- **Javaslat, szemelvény és kitekintés**

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények
Mindenekelőtt őszinte örömmel szeretném megköszönni
Kiss Ernő igazgató és Monostory Péter elnök úrnak,
hogy hőszivattyús témakörben
Önöknek ismét előadást tarthatok.

Mottó

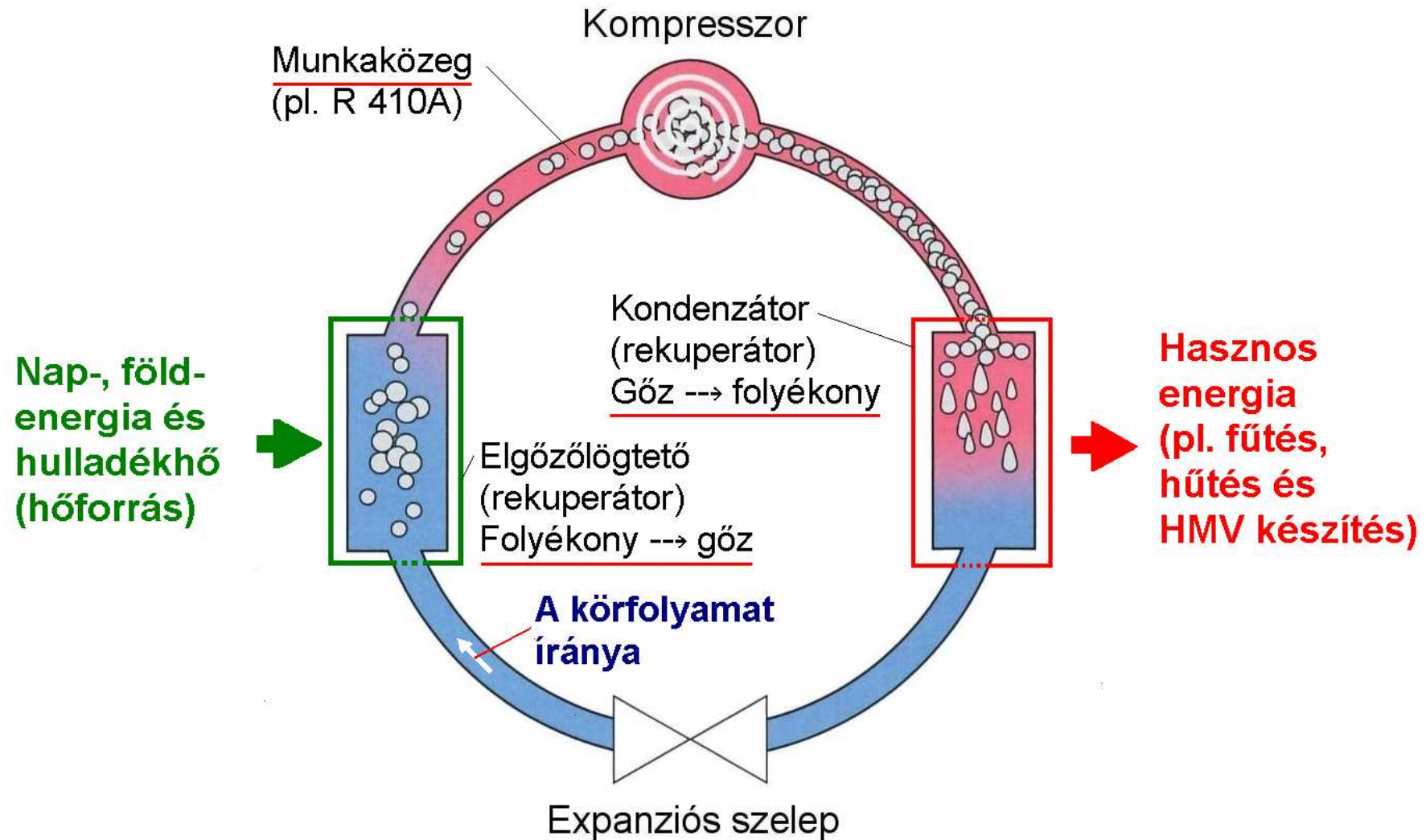
**„A jövőt nem lehet megjósolni, de a jövőket föl lehet találni.
Az ember feltaláló képessége hozta létre az emberi társadalmat.
A feltaláló először elképzeli valamit, ami eddig nem létezett, de
aminek létrehozása kívánatosnak tűnik számára.
Ezután racionálisan kezd gondolkodni előre és hátra,
amíg a meglévő valóságtól eljut találmánya megalkotásához.”**

Gábor Dénes (1900–1979)

Forrás: *Marx György: A MARSLAKÓK ÉRKEZÉSE* (392. oldal).
Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000.

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

A legegyszerűbb hőszivattyú vázlata és működése

A hőszivattyúzás negatív attitűdei, tévhitek

- ❑ Csak új épületben lehetséges hatékonyan és gazdaságosan telepíteni, ezért nem illeszthető hagyományos fűtési rendszerekhez.
- ❑ **Drága és kockázatos a megtérülése, sok a bizonytalanság arról, mennyire fog stabilan működni.**
- ❑ **Nincsenek igazán megbízható referenciák és megbízható szakemberek.**
- ❑ **Nagy a telepítés kockázata.**
- ❑ **Nem jelent energiafüggetlenséget, az ember ugyanúgy a multiktól és a drága áramköltségtől függ.**
- ❑ **Csak ott éri meg, ahol hűtési illetve hidegenergia-igény van.**
- ❑ **Monovalens telepítésű hőszivattyú nem szerencsés, bivalens telepítéskor meg ugyanúgy kell a kazánépítés, ami drágítja a beruházást.**
- ❑ **„Alkalmazása drága, kiegészítő fűtésként azonban alkalmazása gazdaságos lehet.”**
- ❑ **Nagyon sok a rossz példa is, talán több, mint a jó, nincsenek igazán hatékony garanciák.**
- ❑ **„A gyakorlatban megvalósítható energiaarány 3 körül mozog, vagyis a hőszivattyú közelítőleg ennyiszor hatékonyabb a közvetlen villamos fűtésnél.”**

A hőszivattyúzás előnyei

- A különböző fűtési megoldások között a hőszivattyús technika kiemelkedő minőségi előnyei:
  - nincs helyi károsanyag-kibocsátása,
  - megújuló energiát hasznosít és
  - használata az energiahatékonyság növekedését jelenti.
- A hőszivattyús fűtés olcsóbb*, mint az olaj**- vagy gázfűtés, és megtérülési ideje rövid.

* *Fodor Zoltán, Komlós Ferenc: Érvek, adatok, számítások a hőszivattyúk alkalmazásához. Gondolatok jelenünkről és jövőnkről. Mérnök Újság 2013. június–július digitális változata, + PLUSZ, (62–64. oldal).*

* * Magyarországon az olajfűtés drágább a földgázfűtésnél egy helytelen politikai döntés miatt. Akkoriban az ártorzítás gyakorlatilag megszüntette az olajfűtést. A rossz döntés mielőbbi megszüntetését javaslom!

Napjaink kérdése: kazán vagy hőszivattyú?

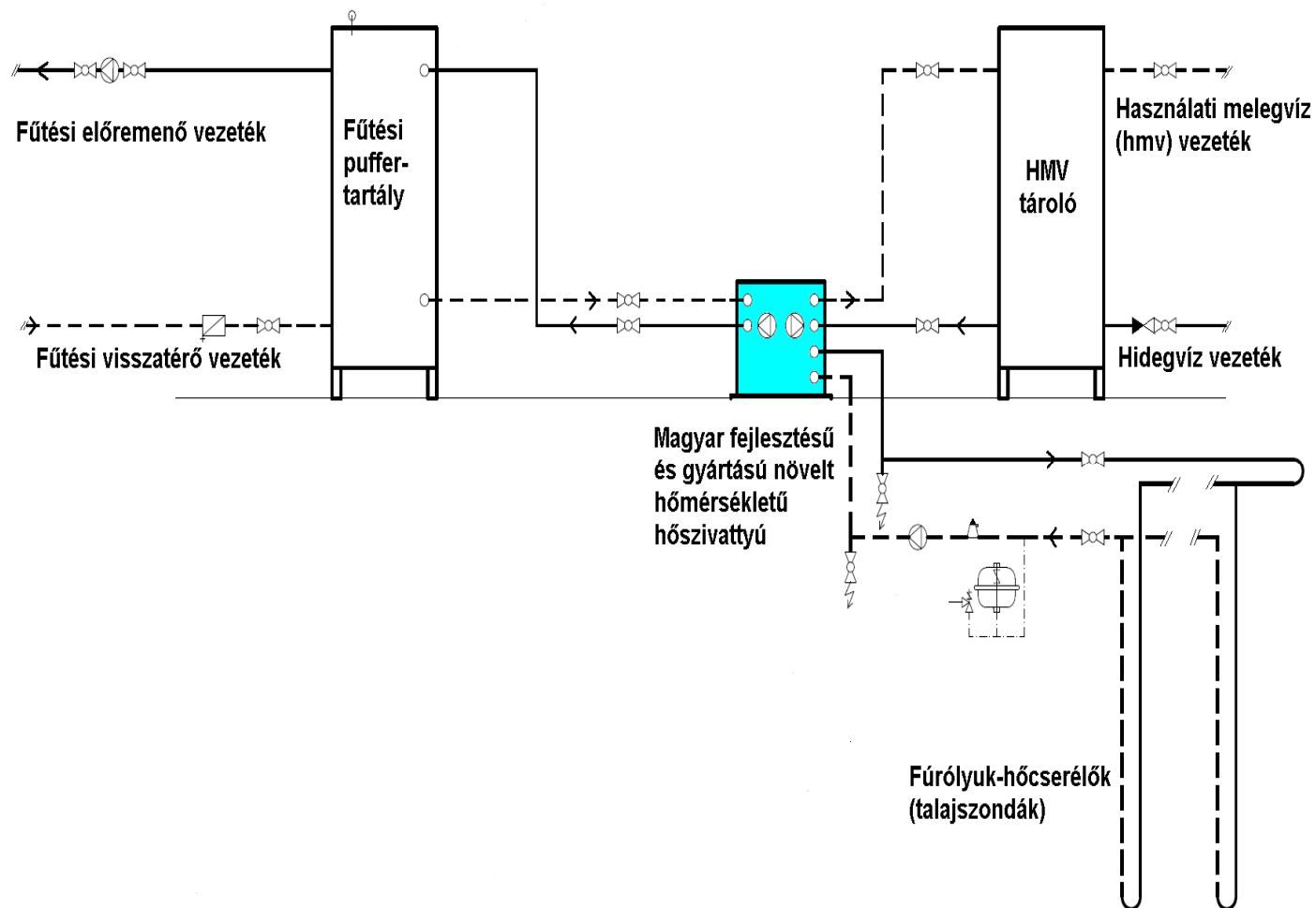
- A meglévő épületek hőszigetelésének és tömörségének fokozása már nemcsak a melegvízüzemű sugárzó fűtéseknel (padló-, fal- és mennyezetfűtés) és a fan-coil-nál, hanem a hazánkban legelterjedtebb radiátoros központi fűtéseknel is lehetővé teszi a hőszivattyúk gazdaságos alkalmazását, amely mindenekelőtt a méretezési külső hőmérséklethez (-15 °C , -13 °C és -11 °C -hoz) tartozó, 90 °C -nál jóval kisebb fűtési előremenő hőmérsékletből adódik.

Ekkor a szokásos hőlépcső $90/70\text{ °C}$ helyett $63/57\text{ °C}$ -ot alkalmazhatunk növelt hőmérsékletű geotermikus hőszivattyúk beépítésekor.

- A használati meleg víz (HMV) készítése a hőszivattyú körfolyamatának túlhevítési hőjével hatékony megoldás.
- Ún. váltószelepes hőszivattyúval hatékonyan hűteni lehet. Több országban a komfortigény növekedése miatt is terjed. ⁷

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Fűtő-aktív hűtő-HMV termelő multi funkciós fúróluk-hőcserélős hőszivattyús rendszer elvi kapcsolási rajza

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Természeti állandó energiaforrás illetve „tisztá”, megújuló energiaforrás meghatározása hőszivattyúzáskor (1)

Vegyük például amikor a működtető energia nem 100%-ban természeti állandó energiaforrásból illetve „tisztá”, megújuló energiaforrásból származik:

– ha a villamosenergia-termelés 7%-ban (kerekítve ennyi volt Magyarországon 2010-ben) természeti állandó energiaforrásból (*Reményi Károly akadémikus* nyomán) illetve „tisztá”, megújuló energiaforrásból származik, és

– a példabeli villamos hőszivattyú átlagos fűtési tényezője (SPF) = 4,0 (illetve 25%-ban villamos energiát és 75%-ban környezeti energiát használ), akkor az említett hőszivattyú $25 \times 0,07 + 75 = 1,75 + 75 \approx 77\%$ -ban természeti közvetlen energiaforrást illetve „tisztá”, megújuló energiaforrást hasznosít.

Természeti állandó energiaforrás illetve „tiszta”, megújuló energiaforrás meghatározása hőszivattyúzáskor (2)

Még két feltételezett számadattal javasolható az
előbbi számítást elvégezni és az eredményt értékelni:

- ha a villamosenergia-termelés 20%-a megújuló
energiaforrásból származik,

$$25 \times 0,20 + 75 = 5 + 75 \approx 80\text{-ban...}$$

és

- ha a villamos hőszivattyú átlagos fűtési tényezője
(*SPF*) = 5,0

$$25 \times 0,07 + 80 = 1,75 + 80 \approx 82\text{-ban...}$$

Egy tévhit – és a számított tényadat

„A hőszivattyúval elméletileg 1 kWh villamos energia befektetése árán a veszteségeket is figyelembe véve 2,5 kWh hőenergiát lehet nyerni.”

- A hazai villamosenergia-rendszer átlagos hatásfoka, amivel helyileg a hőszivattyúknál számolni lehet: $\eta = \eta_{\text{erőmű}} \times \eta_{\text{hálózat}}$

ahol:

$\eta_{\text{erőmű}}$ – a magyarországi összes erőműves technológiák hatásfokaiból és részarányából számítható, értéke a kezdettől fogva növekedik – ma is és előre várhatóan a jövőben is határozottan nő;

$\eta_{\text{hálózat}}$ – hálózati hatásfok illetve szállítási és elosztási hatásfok, ez csak hosszabb távon növekvő érték.

- A fenti képlet számértékekkel behelyettesítve:

$$\eta = 0,35 \times 0,90 = 0,315, \text{ illetve } 31,5\% *$$

Hőszivattyúval elméletileg 1 kWh villamos energia befektetése árán a veszteségeket is figyelembe véve, kerekítve energetikai szempontból legalább 3,2 kWh (1/0,315) hőenergiát szükséges nyerni!

* Forrás: Dr. Stróbl Alajos „A hőszivattyú használatának műszaki és gazdasági lehetőségei, feltételei” című vetítettképes előadása. MTA Budapest, 2009. november 25.

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Megtérülési idő, családi házas 15 kW fűtési teljesítményű hőszivattyús rendszereket alapul véve új épületek esetén. Fűtő - aktív hűtő - HMV termelő multifunkciós hőszivattyú*

**Hőszivattyús rendszer beruházás
költsége áfa-val listaáron:
5 354 197 Ft.**

**A beruházási költség minőségi
gázkazánal, split klímákkal,
korszerű kéménnyel, tervezéssel,
szereléssel, gázbevezetés
költségével áfa-val: 2 540 000 Ft.**

**Ez a szondás hőszivattyús rendszer
egy max. 300 m² fűtött alapterületű,
800 l m³ fűtött térfogatú 18 W/l m³
fajlagos hőveszteségű (közepesen
szigetelt) épület energiaellátását
képes biztosítani monovalens
módon.**

**Az épület számított szezonális fűtési
energiaigénye (fűtés+HMV):
31 372 kWh/a.**

***Példák: Magyar Installateur 23. évfolyam.
2013/augusztus–szeptember (46. old.)**

**Gázkazános rendszerrel $\eta_{\text{átlag}} = 80\%$
A fűtési költség gázkazánal:
556 654 Ft/a.**

**A számított hűtési költség split
klímákkal: 146 403 Ft/a.**

**Hőszivattyús rendszerrel: SCOP = 4,5
Elektromos áram felhasználása
fűtésre: 6972 kWh/a.**

**Elektromos áram felhasználása
hűtésre: 1609 kWh/a.**

A fűtési költség: 209 844 Ft/a.

A hűtési költség: 67 570 Ft/a.

**A költségmegtakarítás évente:
425 642 Ft/a.**

**Beruházási többletköltség:
2 814 197 Ft/a.**

A várható megtérülési idő: 6,6 év.

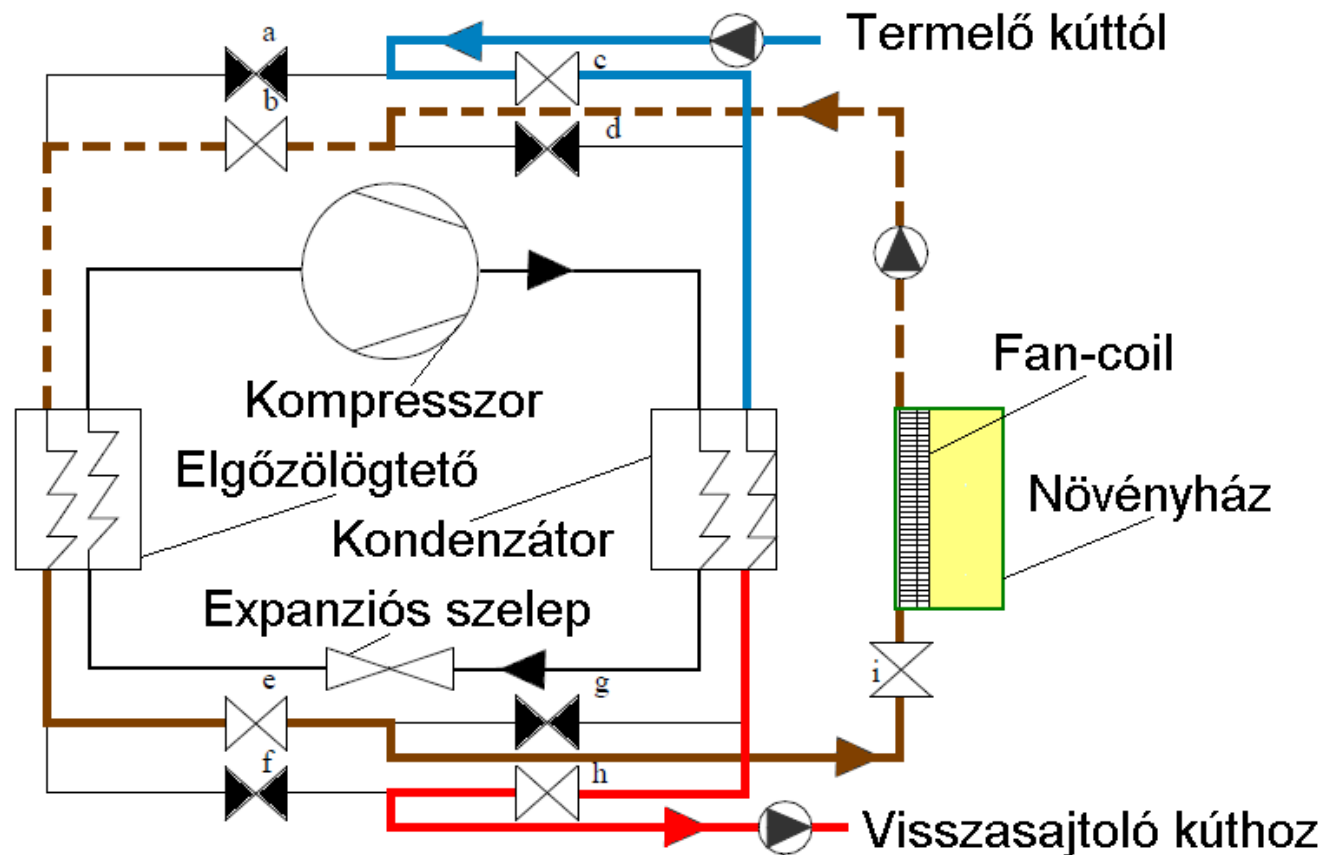
**A várható megtérülési idő, 30%-os,
max.1,5 millió Ft támogatással
3,1 év.**

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Növényház fűtése és hűtése talajvizes hőszivattyúval

Forrás: *Liong Chai Chengwei*: STUDY ON A GROUNDWATER SOURCE HEAT PUMP COOLING SYSTEM IN SOLAR GREENHOUSE. CIGR - International Conference of Agricultural Engineering XXXVII. Congresso Brasileiro de Engenharia Agricola Brazil, August 31 to September 4, 2008.

• Hűtési üzemmód elvi kapcsolási rajza (nincs váltószelep)

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Növényház ajánlat: hőszivattyú talajvizes fűtéssel

Forrás: Geowatt Kft.

Műszaki adatok

- Hőszigetelt üveggel rendelkező 1 hektár (10 000 m²) alapterületű növényházzal készült ajánlat főbb adatai paprika termesztésre.
- Az 500 kW-os hőszivattyús hőleadó rendszert
40/33 – 63/57 °C
hőfokszintekre, illetve hőlépcsőre kell méretezni feltételezve, hogy talajfűtés is lesz.

Költség adatok

- A hőszivattyús rendszer bekerülési költsége (nettó):
54 millió Ft.
- A földgázkazán fogyasztásához viszonyított **üzemeltetési költség-megtakarítás** évenként (nettó)
6 millió Ft.

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Pellettüzelésű kazános- és ún. két kutas hőszivattyús rendszer összehasonlítása építészetileg felújított intézményeknél

Forrás: Geowatt Kft.

Két létesítmény épületfelújítás utáni fűtése és HMV-vel ellátása

Műszaki adatok

Összes fűtött léghőméter: $6200 \text{ m}^3 + 4600 \text{ m}^3 = 10\,800 \text{ m}^3$.

- 2 db pellettüzelésű kazán összes teljesítménye: $90 \text{ kW} + 50 \text{ kW} = 140 \text{ kW}$.
3 db 120 l-es és 5 db 200 l-es villanybojler + pellet tárolók.
- 1 db Vaporline® GBI66-HW és 1 db Vaporline® GBI40-HW hőszivattyú
10 kW illetve 6 kW HMV kapacitással, 750 l-es és 500 l-es fűtési- illetve
720 l-es és 500 l-es HMV tartály + kutak.

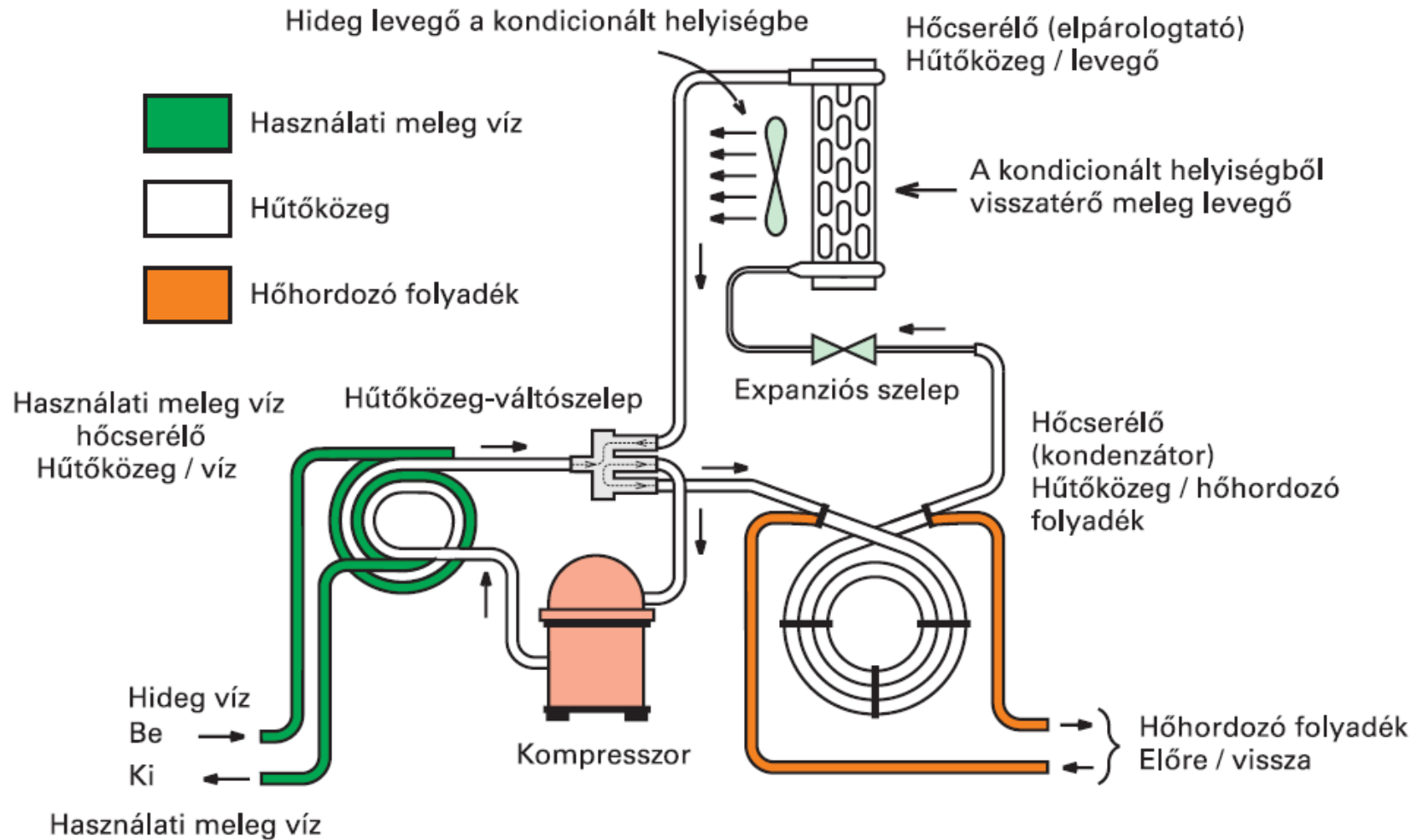
Költség adatok

- A pellettüzelésű rendszer bekerülési költsége (bruttó): 34,4 millió Ft.
- A hőszivattyús rendszer bekerülési költsége (bruttó): 29 millió Ft.

Beruházási költség megtakarítása: 5,4 millió Ft.

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

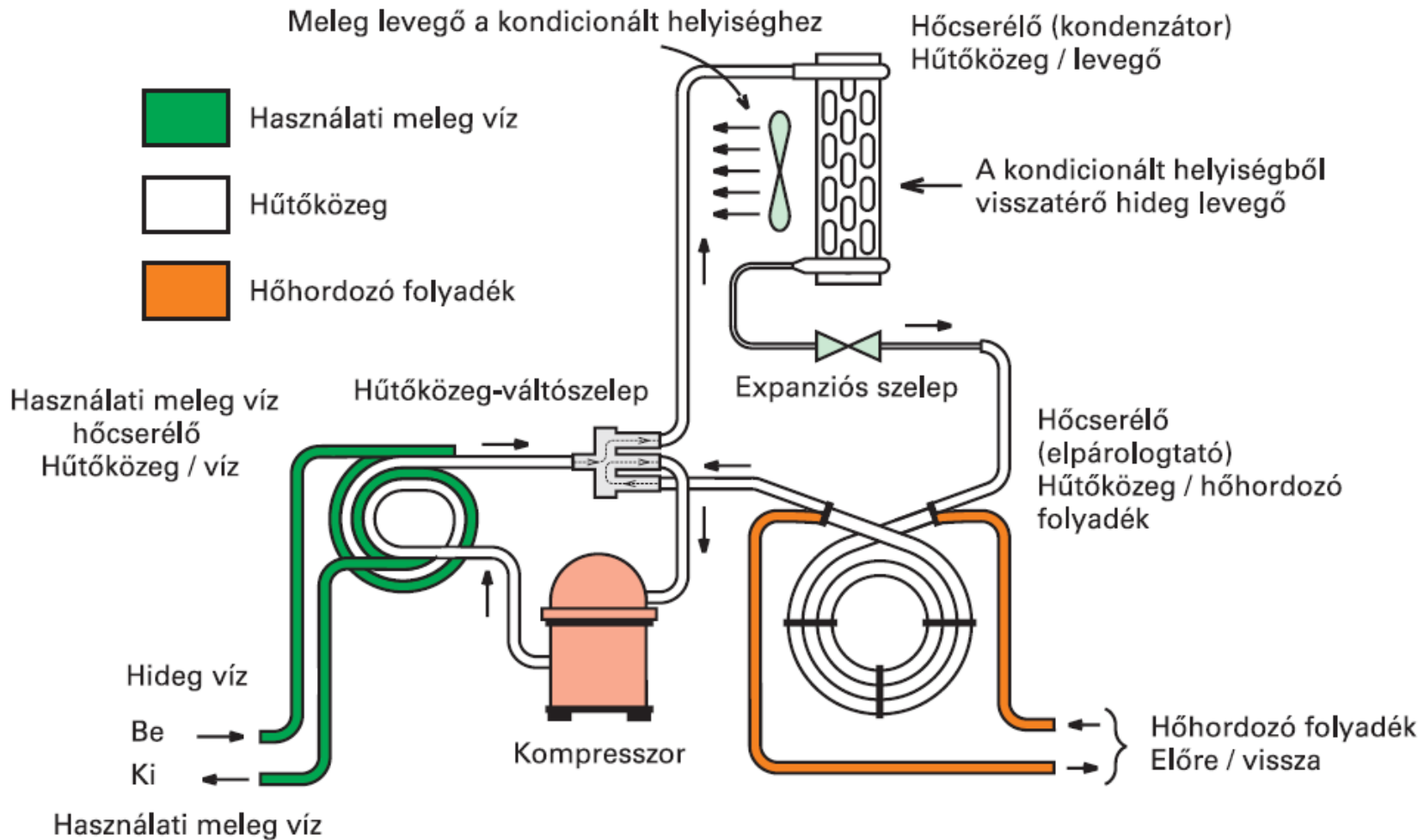
Reverzáló (fűtő, hűtő és hmv előállító) hőszivattyú hűtési üzemmódja

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Reverzáló (fűtő, hűtő és hmv előállító) hőszivattyú fűtési üzemmódja

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

A Geowatt Kft. magyar fejlesztésű és gyártású Vaporline® márkanevű hőszivattyúk kitüntetése

- Magyar Termék Nagydíj®-jal kitüntetett hőszivattyúcsalád ünnepélyes díjátadása 2012. szeptember 4-én volt a Parlament Felsőházi Terméjében. A trófeát és az oklevelet *Bencsik János*, az Országgyűlés Gazdasági és Informatikai bizottságának tagja, az Energetikai Albizottság elnöke adta át *Fodor Zoltán* (Geowatt Kft.) fejlesztőmérnöknek (hollóházi porcelánváza a kezében).

Szerző: *Lakos Gábor*

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Egy alföldi szállodába és romániai családi házakba tervezett multifunkciós hőszivattyúk a békéscsabai gyártóüzemben

Fotó: Fodor Zoltán

Iparfejlesztési javaslat

Idézet forrása: Lovas Rezső *akadémikus* (szerk.): Köztestületi Stratégiai Programok 1. Áttekintés Magyarország energiastratégiájáról (61–62. oldal). MTA Bp. 2012.

„6.2.3. Teendők

...A hőszivattyúk alkalmazása beindult. A vállalkozói lendületet érdemes kihasználni és használatukat megsokszorozni.” ...

... „A villamosenergia-szolgáltatóknak – a szolgáltató és a fogyasztó közös érdekében – a hőszivattyúk csúcsidőszaki használatát kizáró csökkentett tarifát kellene rendszerbe állítaniuk. A hőszivattyús rendszerek tervezéséhez szükséges energetikai és épületgépészeti ismeretek oktatásában főleg az állami felsőoktatásnak kell szerepet vállalnia. A magyar ipar képes hőszivattyúkat és a földhő hasznosítását szolgáló egyéb berendezéseket gyártani és ezek ösztönzése ugyancsak állami feladat.

A hasznosítás állami támogatása a földgáz-megtakarítás arányában indokolt. A támogatás itt is elsősorban a létesítésre adható, és a hőhasznosítót illeti meg. A környezeti hő hasznosításához szükséges berendezések gyártásának meghonosítása is állami támogatást érdemel.”

Szemelvény

- „Magyarországban számos helyen, így Budapest egyes részein is olyan vízáadó rétegek találhatóak, amelyek jelentős tárolt készlettel és vízáadó képességgel rendelkeznek. Ezek a vízföldtani adottságok lehetőséget adnak épületek hőszivattyús fűtésére és hűtésére.” [1]
- „A felszíni vizek (folyók, tavak) hőszivattyúzása csak kevés helyen lehetséges, de ott indokolt kihasználni nagyobb körzetek távhőellátására is.” [2]
- „A geotermiára alapozott hőellátás egyik speciális fajtája a hőszivattyú, amely az eltérő hőmérsékletű közegek között mozgatja a hőt. Kedvező lehetőséget jelentenek a hőszivattyúk alkalmazására a fürdők és az egyéb elfolyó vizek, amelyek hőtartalma hőszivattyúval nagyon kedvezően hasznosítható.” [3]
- Megítélésem szerint, ha a gépészetben a XIX. század a gőzgép, a XX. század az elektromosság korszaka volt, akkor a XXI. század leginkább a hőszivattyú korszakává válik! [4]

[1] Székely Ferenc Dsc.: „Vízszint és hőmérséklet változások numerikus modellezése hőszivattyúhoz kapcsolt talajvízkutakban” című, Magyar Hidrológiai Társaság Hidrogeológiai Szakosztály 2009. március 10-i vetített képes előadása.

[2] Büki Gergely: A földben termelt energia hasznosítása. Fizikai Szemle LX. Évfolyam 6. szám, 2010. június (181–189. oldal).

[3] Szentgyörgyi Zsuzsa (szerkesztő): Tanulmányok a magyarországi energetikáról.

Magyar Tudományos Akadémia Budapest, 2008. Láng István: Megújuló energiaforrások: pró és kontra. Nap-, szél-, geotermikus, bioenergia – környezet és gazdaságosság (196. oldal).

[4] Komlós Ferenc: A hőszivattyúk gyakorlati alkalmazásának lehetőségei a mezőgazdaságban.

MAG Kutatás, Fejlesztés és Környezet, XX. Évfolyam, 2006. június-júliusi szám (32–37 oldal).

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Kitekintés az Egyesült Királyságban 2012. szeptemberben készített energiasztratégiára*

- **„Külön foglalkoztak a hőigények alakulásával. A hőszivattyúk száma például a 2001. évi majdnem nulla szintről harminc év alatt a zöld fejlődésben 9 millióra, a gyors növekedésben 13 millióra nő, és csak a lassú növekedésben marad egy millió alatt.”**
- **„Az Egyesült Királyságban a lakossági hőigény 85%-át ma földgáztüzelésű kazánokkal elégítik ki. Ez a részarány 2025-re 75%-ra mérsékelhető, majd utána egy negyed évszázad alatt 10%-ig csökkenhet ennek a technológiának a szerepe. Természetesen a mai szilárd tüzelőanyagok és az olaj használata megszűnhet. A levegőt, mint hőforrást használó hőszivattyúk mai elhanyagolható részaránya 2025-ig 10% fölé, 2050-re 40%-ra nőhet. A talaj hőjét hasznosító hőszivattyúk terjedése 2030-ban indulhat...”**

* *Dr. Stróbl Alajos: Az európai (ENTSO-E) villamosenergia-ellátás változásainak jelzése. Tanulmány (kézirat: 61., 65. és 66. oldal). Budapest, 2013. július 15.*

Összefoglalás

- A megoldás ebben a témában már nem technikai jellegű, hanem új etikát, szemléletet, megközelítéseket követel.
- Fontos, hogy a béklyókat levetve, szakmai és gazdasági szempontból korrekt, társadalmilag is elfogadható új szintézis legyen a gondolkodásban. A paradigmaváltás már nem halasztható tovább ezen az egyre fontosabbá váló energetikai szakterületen.
- A hőszivattyús rendszerek előnyeit, hátrányait és gazdasági kihatásait az értelmiségnek, a mérnöki társadalomnak mielőbb fel kell tárnia és közismertté kell tennie!

Komlós Ferenc: Földhő hőforrású hőszivattyús rendszerekkel összefüggő tévhitek és a tények

Ajánlott irodalom

Komlós Ferenc – Fodor Zoltán – Kapros Zoltán – Dr. Vajda József – Vaszil Lajos:
Hőszivattyús rendszerek. Heller László születésének centenáriuma.

Magánkiadás: Komlós F., Dunaharaszti, 2009. www.komlosferenc.info

(Magyar és angol nyelven megjelent szakkönyv a BME OMIKK-ban is megtalálható.)

A lektorált 215 oldalas, A4 formátumú szakkönyv 27 táblázatot és 152 ábrát tartalmaz.

A mű a szakembereken kívül a témakör iránt érdeklődőknek is szól. A kiadvány közérthető nyelven írt hiányt pótló szellemi alkotás, amely gyakorlati ismereteket, ötleteket nyújt a szakterület művelők, valamint az energetikában fejleszteni kívánó intézmények, önkormányzatok, cégek és magánszemélyek számára. A szerzők a mondani valót, a szerkezetet ennek szolgálatában, illusztrációkban gazdagon alakították ki.

